

Vildnis – og noget om at famle

August, 2024

Et årstema har ramt mig her i 2024. Jeg er gået på opdagelse i *vejene* – omveje, vildveje, genveje ... Det er konkrete fænomener i vores fysiske omgivelse og samtidigt udtryk, der fylder i vores sprog og farver vores forståelse af mange ting – både i arbejdslivet og vores personlige liv. Der er meget at blive klogere på.

Og nu er jeg nået til vildniset. Et ægte sommertema er det her i væksternes højsæson. Fænomenet vildnis er interessant og værd at undersøge lidt nærmere, uanset om vores tanker om det mest går i retningen af vild-med-vilje, eller om vi mere tænker om det som en uønsket uoverskuelighed, der tårner sig op. Hvordan kan vi forstå vildniset, når vi står foran det? Hvordan kan vi forholde os?

I et vildnis er alting rodet helt sammen, det kan være svært at få øje på en vej igennem. Et vildnis kan også gemme på alt muligt: Ikke alt, der findes, kan ses. Det kan findes alligevel. Omvendt kan man ikke regne med, at bagom det, man kan se, findes noget gemt eller skjult, der ikke kan ses. Det er langt fra sikkert. At tro blindt på det, kan nærme sig lidt af en vild-farelse, uanset om drivkraften til at finde vej eller finde frem til noget derinde i vildniset er religiøs, eksistentiel eller en mere lavpraktisk tilgang. Vi kan ikke vide det. Vildniset afslører ikke umiddelbart noget; det er bare dér foran os i det uberørte landskab eller i haven eller på kontoret eller indeni os som et mægtigt virvar af et tankerod.

En solskinsforårmorgen kastede jeg mig over et vildnis i min have. Et vidunderligt sammensurium af skvalderkål og mælkebøtter havde indtaget en del af haven. Der stod det hele og struttede af livskraft. Men jeg blev ikke forført af skønheden og det ustoppelige liv, for jeg vidste, at der nedenunder vildniset var en hel masse jordbærplanter, som bare ikke var lige så insisterende på vækst som skvalderkål og mælkebøtter. Jeg vidste at de fandtes, selvom jeg ikke kunne se dem. Lidt efter lidt dukkede de så op derinde – deres små smukke, men undseelige hvide blomster lyste op i krattet og guidede mine lugehænder. Og en herlig lykkefølelse kom over mig, da hele jordbærbedet var gravet fri, og de små smukke planter fik lov at få pladsen for sig selv og suge lyset til sig. En slags jordemoder-lykkefølelse vel: Uden min indgriben var de gået til, druknet i omgivelsernes dominans. Jeg vidste, at de fandtes, selvom de ikke kunne ses. Jeg rettede min opmærksomhed mod dem og fandt dem.

Valgene og den begrænsede opmærksomhed

Både arbejdslivet og det personlige liv er fyldt med alle slags vildnis. Ting og sager fylder op, sander til og fylder ud på både indre og ydre hylder. Det tager plads i bevidstheden og risikerer at filtrere sig sammen og udvikle sig til uoverskuelige bundter vildnis. Det er umuligt at se det hele, at overskue det hele og rette opmærksomheden mod det hele. Netop opmærksomheden gør den første

Tina Lauritsen Forlag

Lollandsgade 31, st. 8000 Aarhus C 50 50 48 16

www.tinalauritsen.dk
mail@tinalauritsen.dk

afgørende forskel – noget skal have den, noget skal ikke. Der er altid valget: Hvad skal jeg rette mig imod? Hvad skal have forrang frem for andet i min begrænsede opmærksomhed? Hvad er meningsfuldt lige nu? Jordbærplanterne fik min opmærksomhed den solskinsmorgen. Der *var* noget dér, selvom det ikke kunne ses. Jeg vidste det, for jeg havde selv plantet dem, og nu ville jeg løfte dem frem i lyset, give dem forrang. Så egentlig ikke et *ægte* vildnis? Jeg vidste noget om, hvad det gemte på, jeg var ikke i ukendt territorium.

Jeg gætter på, at du kan genkende billedet: Man ved bare, at der er noget her, man skal bare blive ved med at grave sig frem til det. Når valget er truffet, når noget har fået forrang, så er det viljen og udholdenheden, det handler om: At hægte sig fast og blive ved, og det gælder uanset om det handler om et overlæst kælderrum, en totalt tilgroet have eller et ustyrligt dokument-vildnis på ens arbejds-PC. Og det kan man ikke vælge at gøre med alting. Valgene kommer vi ikke udenom, prioritering er et vilkår.

Potential space

Det virkeligt vanskelige vildnis er dét, vi endnu ikke ved noget om. Er der noget her? Skal jeg fortsætte, og skal det bruges til noget? Er jeg på sporet af noget eller totalt på vildspor? Om vi kaster os ind i vildniset, kan både være et valg eller en nødvendighed. Måske er det en arbejdsmæssig udfordring, som bare *skal* løses, men hvor hele situationen tager sig ud som et sammenfilteret vildnis, og man aner ikke, hvor man skal tage fat. Eller man står foran et ufremkommeligt krat midt i en skov og kan faktisk vælge at vende om. Uanset vilkåret kan det være en hjælp at have noget at tænke om det med. At få et eller andet slags greb om selve fænomenet vildnis.

Sådan et greb kom mig til hjælp for nogle år siden gennem filosofen Gilles Deleuze. Jeg var blevet slået ud af kurs efter min mors død, og det viste sig, at jeg på et helt eksistentielt niveau havde mistet mine sædvanlige orienteringspunkter. Tilværelsen lå pludselig som et underligt orienteringsløst vildnis af et landskab foran mig. Det blev en nødvendighed, ikke et valg, at finde ud af, hvad der var på spil, og hvad jeg kunne stille op med det. Der kom en bog ud af den proces ([Fantom – om krop og tab](#)), og her blev Deleuze en vigtig inspirationskilde for mig.

Deleuzes tænkning er vild og omfattende – ja, nærmest et vildnis i sig selv – men hans begreb om et *landskab af forskelle* kom mig til hjælp. Ideen er, at der bag alle identiteter, eller mere præcist *forud for* alt det, vi kender som 'noget' og kan identificere og navngive, findes et landskab af forskelle. Deleuze kalder det for *et virtuelt felt*, og i hans billede af dette felt 'plukker' vi så at sige kommende identiteter herfra. Vi *aktualiserer* en given impuls (Deleuze kalder sådanne impulser for intensiteter) og lader den materialisere sig som 'noget'. Det virtuelle landskab af forskelle er altså et endnu ikke materialiseret potentiale. Et grøde af noget, der *kan* blive til. Et *potential space*. Det er fristende at kalde det for muligheder, men ikke helt rigtigt, for muligheder er noget, vi ved hvad er. Hvis jeg fx er bager, men hellere vil være tømrer, så kan jeg gribe denne anden mulighed. Det virtuelle landskab af forskelle kan vi ikke kalde noget, for vi ved endnu ikke, hvad det er. Eller at det findes overhovedet. Et håndgribeligt eksempel kan være computeren, hvis tilsynekomst har skabt lidt af et paradigmeskift i alle samfund og i verden som sådan. Vi kan næsten ikke længere forestille os tiden,

Tina Lauritsen Forlag

Lollandsgade 31, st. 8000 Aarhus C 50 50 48 16

www.tinalauritsen.dk
mail@tinalauritsen.dk

før den dukkede op. Men dengang kunne vi hverken kalde den noget eller gøre os noget begreb om den. Vi kunne ikke forestille os den, fordi vi ikke havde noget at forestille os den med.

Dette Deleuze'ske landskab og særligt forholdet mellem det *virtuelle* (dét, der endnu ikke findes) og det *aktuelle* (dét, der findes) minder ret meget om det at stå foran et eller andet slags vildnis. Noget kan dukke op dér og blive til. Måske sker det, måske sker det ikke. Hvis vi har valget, om vi vil kaste os ind i det eller ej, kan vi overveje om vi har lyst og kræfter til at engagere os i det spændende eksperimentarium, som et åbent og uvist potential space tilbyder os. Hvis det er nødvendighed, der driver os fremad, kan vi til en begyndelse få afstemt vores forventninger og gå åbent til noget, som måske og måske ikke åbner et helt nyt territorium for os. Åbne sluserne for, at noget *måske* kan ske. Dernæst kan vi varme os ved det håb, som Deleuzes perspektiv indgyder: Selv dér, hvor noget opleves tomt, eller dér, hvor skepsis eller desillusion dominerer, kan noget opstå. Noget, som vi ikke har en chance for at forestille os, fordi vi simpelthen ikke har noget at forestille os med. Fordi det ikke findes. Endnu.

Den famlende tilstand og dømmekraften

Når man begiver sig ind i et vildnis, kan man ikke andet end at famle. Man har ikke været her før, det er ukendt territorium, og man må ét skridt af gangen sætte foden prøvende ned. Og hvert enkelt fodfæste forvandler sig lige så stille til et indtaget land: For hvert skridt lægger vi en ny erfaring til, bliver klogere. Deleuze har også et begreb for den proces, hvor vi famler os vej ind i noget, vi ikke rigtigt kan se. Han kalder det *palpering*; et udtryk fra lægevidenskaben, hvor man med hænderne famler sig vej til indsigt i en tilstand eller objekt i kroppen, som man ikke kan se. Man skaber en berøringszone, man indkredser. Det er en beskrivelse, som også er betegnende for enhver kunstnerisk proces, hvor det endelige værk altid er – og må være – ukendt og usynligt, indtil det famles frem i processen. At famle er at indkredse; at søge først med vidvinklen på og efterhånden kredse ind og finde en vej.

Og efterhånden, som vi bliver klogere, lægger erfaring på erfaring, vokser dømmekraften. Den syvende gang jeg bevæger mig ud i vildmarken er ikke lige så famlende som den første. Eller den er famlende på en anden måde. Og sådan bliver det at famle en slags fødselskanal for dømmekraften. Ikke sådan, at vi holder op med at famle i nye slags vildnisser, vi møder, men fordi vi bliver fortrolige med at famle, mindre utrygge, mere på hjemmebane i den famlende tilstand – og med en god portion dømmekraft til at guide vores skridt. Begge dele har vi brug for i rigtig mange situationer – både dømmekraften og fortroligheden med den famlende tilstand – og det kan vildnisset lære os.

Måske tænker du, at der må ligge en metafysisk grundholdning bag Deleuzes tænkning: At der 'findes noget derude', og vi skal bare gribe det. En essentialistisk tænkning om, at der bagom alting findes noget egentligt, noget givet, som vi blot skal opdage. Sådan er det ikke. Hans tænkning går længere og er mere kompleks (- hvilket naturligvis ikke gør den nemmere at begribe, men vi kan godt gribe fat i et lille hjørne her og få det til at give mening.) I hans forståelse er landskabet af forskelle ikke noget *egentligt* bagom det værende, som vi skal opdage. Det er heller ikke et

Tina Lauritsen Forlag

Lollandsgade 31, st. 8000 Aarhus C 50 50 48 16

www.tinalauritsen.dk
mail@tinalauritsen.dk

ingenting. Det er et grøde; noget endnu ikke født. Når vi 'plukker' fra det og får noget til at materialisere sig, er det noget, vi skaber. Det bliver til med os, gennem os og i os. Og måske opleves det allermest som en subtil vekselvirkning mellem at skabe noget og at opdage noget – sådan som det ofte opleves i kunstneriske skabelsesprocesser: Så ved man, så ved man ingenting, så aner man noget, så er det væk igen, og sådan bølgler man rundt i den palperende grænsezone af 'noget', som er på vej til at blive til.

Sådan kan et vildnis forvandle sig fra ren ufremkommelighed til et eksistentielt eksperimentarium, der bare venter på vores næste skridt. Som vi så kan tage eller ikke, alt efter vores lyst til eller behov for ekspeditioner netop den dag. Det er da en opmuntrende tanke, ikke?

Tina Lauritsen Forlag

Lollandsgade 31, st. 8000 Aarhus C 50 50 48 16

www.tinalauritsen.dk
mail@tinalauritsen.dk